

6D010200 ««Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған **Ахатаева Ұлсан** **Бораңқызының** «*Болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамытуға даярлау*» тақырыбындағы диссертациясына ресми рецензенттің

ПІКІРІ

1. Зерттеу тақырыбының өзектілігі және оның жалпы ғылыми және жалпы мемлекеттік бағдарламалармен (практикалық және ғылыми техниканың сұраныстарына) байланысы

Жаңа Қазақстан жағдайында студенттердің оку-зерттеушілік іс-әрекеті - білім алу мен дамыту үдерісін түсінуге ықпал ететін шығармашылық ғылыми-зерттеу іс-әрекет қамтитын студенттердің зерттеу жұмысын ұйымдастыруға қажетті білім, білік, дағдысын, креативті құзыреттіліктерін қалыптастыру өзекті мәселе болып табылады.

Жоғары білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында: «құзыреттілік – оку процесінде алған білімді, шеберлік пен дағдыны кәсіби қызметте практикалық тұрғыда пайдалана білу қабілеті» – деп көрсеткендей, зерттеу жұмысында жоғары оку орнында білім алушылардың барлық кәсіби қызмет түрлерін меңгере отырып, ғылыми-зерттеушілік білім беруді шешудегі шығармашылық ізденістер, педагогикалық тәжірибелі зерттеу, рефлексия, жобалау, диагностика жүргізуге басымдық берілген.

Белсенді ізденіс тудыруға ынталандыратын тапсырмалар, студенттер танымдық қажеттіліктерін өтеу үшін зерттеу әдістерін пайдалануды талап ететін әрекеттер нәтижесінде жаңа, бұрын белгісіз білімді ашатындықтан, зерттеу жұмысында зерттеу тапсырмасының белгілері: мәселенің болуы және оны дәлелдеу талаптары, шешу үшін ғылыми таным әдістерін қолдану, нәтижесінде жаңа білімдермен және іс-әрекет тәсілдерімен жұмыс істеп, оларды орындау тапсырмалары белсенді іздеу іс-әрекетін тудырады, проблемаларды шешуге бағытталып, дербес кәсіби құзыреттіліктерді дамытады.

Болашақ маманның зерттеу барысында тәжірибе жасауды ұйымдастырудагы басты міндеті оқушылардың зерттеушілік іс-әрекетін дамыту үшін сол мәселені зерттей білуге үйрету болатындықтан, болашақ маманның бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамыту оқушылардың зерттеушілік іс-әрекетін жүзеге асыру және зерттеушілік қабілеттерін дамыту арқылы интеллектуалдық-шығармашылық әлеуетін дамытуды көздейді.

Осы орайда Ұ.Б.Ахатаеваның жоғары оку орнында болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамытуға теориялық даярлығы мен практикалық даярлығын қалыптастыру мәселесі өзекті болып саналады.

2. Ізденушінің диссертацияда тұжырымдаған әрбір нәтижесінің, тұжырымдары мен қорытындыларының негізделу және шынайылық дәрежесі

Диссертант зерттеу мәселесін шешу мақсатында алдына қойған бес зерттеу міндеттін орындау барысында ғылыми нәтижеге қол жеткізген:

1. Жоғары оқу орнында болашақ мамандарды даярлау мәселесі зерттеуде психологиялық, педагогикалық ғылыми еңбектерге жасалған талдаулар негізінде теориялық түрғыда негізделген.

2. Философиялық, психологиялық, педагогикалық еңбектердегі «зерттеу», «зерттеушілік іс-әрекет» ұғымдары кешенді және жүйелі зерттеу нәтижесінде нақтылануымен мәні мен мазмұны ашылған.

3. Болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамытуға даярлаудың психологиялық-педагогикалық негіздері шетелдік және отандық ғалымдар еңбектеріне сүйеніп айқындалған.

4. Болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамытуға даярлаудың құрылымдық-мазмұндық моделі жасалған.

5. Болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамытуға даярлаудың әдістемесі дайындалып, оның тиімділігін эксперименттік тексеруден өткізген.

3. Ізденушінің диссертацияда тұжырымдаған әрбір ғылыми нәтижесі мен қорытындысының жаңалық дәрежесі

1. *Бірінші нәтиженің ғылыми жаңалығы* ізденуші жоғары оқу орнында болашақ мамандарды даярлау үдерісі болашақ бастауыш сынып мамандарының оқу-танымдық қызметі зерттеушілік ізденуімен, оның ішінде мәселелерді болжай білуімен, проблеманы шешуімен ерекшеленеді. Студенттердің белсенділігі, ізденімпаздығы, шығармашылық қабілеттерін дамытатын, оқу-танымдық зерттеу мен ғылыми-зерттеу жұмысы бағытында мамандар даярлау мәселесі теориялық түрғыда негізделген.

2. *Докторанттың екінші қол жеткізген нәтижесі – жаңа.* Зерттеушілік іс-әрекет алдымен жобалауды қажет етеді. Зерттеушілік іс-әрекетті жобалау ұзақ уақытты қажет ететін үдеріс, сондықтан болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамытуға даярлау үшін студенттердің білімі мен білігін зерттеушілік түрғысынан ұйымдастырып, теорияны тәжірибемен байланыстыра шешуге басымдық беріліп, қажет біліктерін нақтылауға мүмкіндік туғызылады. *Екінші нәтиже бойынша «зерттеу», «зерттеушілік іс-әрекет» ұғымдарының психологиялық-педагогикалық түрғыда нақтыланған мәні мен оның сипаты ашылған.*

3. *Үшінші алынган ғылыми нәтиженің жаңалығы* болашақ мамандардың бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамытуға даярлығы оның кәсіби дайындығының бір бөлігі ретінде қарастырылып, оқу-зерттеушілік пен ғылыми-зерттеушілік әрекетті ұштастыруға мүмкіндік туғызатындағы психологиялық-педагогикалық біліммен қаруландыратын, теориялық негіздемесі айқындалған. Сонымен қорыта келе, жүргізілген талдауларға сүйене отырып, «зерттеушілік іс-әрекет» «білім алушылардың зерттеу тақырыбының мақсаты мен міндеттерін шешуімен байланысты алдын-ала

болжасам бойынша зерттеу мәселесіне қатысты білімін өздігінен толықтыру мен ізденуді қажет ететін, жоғары деңгейде ойлау мен қабілетін, өзіндік жаңа идеяны жүзеге асыруда пікірі мен тұжырымын дәлелдеуге негіз болатын, шешім қабылдау біліктерін, өзін-өзі тануға бағытталған белсенең іс-әрекеті» деген анықтамасын ұсынған.

4. Болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамытуға даярлауда ғылыми-теориялық және ғылыми-әдістемелік әдебиеттерге жүргізілген контенттік талдау, болашақ маманның зерттеушілік іс-әрекетті дамытуға даярлауда басшылыққа алатын тұғырлары, принциптері, әдістері, компоненттері, өлшемдері мен көрсеткіштерін айқындауда басшылыққа алынып, оның құрылымдық-мазмұндық моделін құрастыруға негіз болған. Болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамытуға даярлаудың өлшемдері мен компоненттері өзара бір-бірімен тығыз байланыста аталған даярлықтың негізгі құрылымын көрсетеді. Бұл төртінші алынған нәтиженің жаңа екендігін көрсетеді.

5. *Бесінші нәтиже бойынша жаңалығы* ізденуші болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамытуға даярлауда жоғары оқу орнының педагогикалық үдерісіне болашақ мамандарға арналған «Бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамыту» тақырыбындағы арнайы курс бағдарламасынан, бастауыш сынып оқушыларына арналған «Зерттеу алгоритмі» атты күнделік-дәптері мен «Бастауыш сыныптарда әдебиеттік оқу пәнінен шығармашылық тапсырмалар» атты әдістемелік құралынан тұратын әдістемелік кешенді тәжірибелеге енгізуімен іске асырылады. Жүргізілген тәжірибелік-эксперимент жұмысының болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамытуға даярлау әдістемесінің айтарлықтай нәтижелі болғандығына көз жеткізген.

4. Ізденушінің алған нәтижелерінің тиісті өзекті мәселені, теориялық немесе қолданбалы міндетті шешуге бағытталатындығы

Ізденуші зерттеу барысында қол жеткізген осы ғылыми нәтижелері өзара ішкі бірлікпен, әрбір бөлімдердің дара және идеялық байланыстылығымен, әр бөлім бойынша берілген ой-тұжырымымен, жұмыс қорытындысымен және автордың бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі мамандығы саласына енгізген жаңалығымен сипатталады. Өйткені осы диссертациялық зерттеуде бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі мамандығы саласының бүгінгі таңдағы қекейкесті проблемасы онтайлы шешімін тауып отыр. Зерттеу жұмысының нәтижесін теория мен практикада нәтижелі пайдалануға болады.

5. Диссертацияның негізгі қағидасының, нәтижесінің тұжырымдары мен қорытындыларының жариялануына растама

Диссертацияның негізгі қағидалары нәтижелері, тұжырымдары мен қорытындылары 9, оның ішінде: 1 мақала Scopus халықаралық ақпараттар ресурстарына кіретін журнал жарияланымында, 3 мақала Қазақстан Республикасының Білім және ғылым саласындағы сапаны қамтамасыз ету Комитеті бекіткен басылымдардағы жарияланымда, 4 мақала Қазақстан

Республикасында жарияланған халықаралық конференция материалдарында жарық көріп, 1 әдістемелік құрал баспадан шыққан.

6. Диссертацияның мазмұндағы және рәсімделуіндегі кеткен кемшіліктер

Диссертация мазмұнына, рәсімделуіне байланысты төмендегідей ескертпелер айтқымыз келеді:

1. Диссертациялық жұмыста техникалық қателіктер кездеседі.

Көрсетілген ескертпелердің шешімі бұл еңбектің теориялық және практикалық маңыздылығын төмендетпейді.

7. Диссертацияның ғылыми дәрежелер беру Ережелерінің талаптарына сәйкестігі

Сонымен, Ахатаева Ұлсана Борашқызының «Болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік іс-әрекетін дамытуға даярлау» тақырыбында дайындалған диссертациясының дербестігі айқындалған, ғылыми жаңалығы, теориялық және практикалық маңыздылығы, шынайылығы мен негізділігі жоғары деңгейде көрсеткен, орындалуы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым саласын қамтамасыз ету комитетінің талаптарына сай келетін, аяқталған жұмыс деп есептеп, оның авторына 6D010200 – «Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беруге лайық деп санаймын.

Рецензент,

педагогика ғылымдарының докторы,

М.Х.Дулати атындағы Тараз өнірлік

университеті «Ұстаз» институтының

«Білім берудегі менеджмент»

кафедрасының менгерушісі

К.Д.Бузаубакова

